

Matvælaráðuneytið
Borgartúni 26
105 Reykjavík

sent í gegnum samráðsgátt

Reykjavík, 24. febrúar 2023

Umsögn Landverndar um drög að þingsályktunartillögu um matvælastefnu, mál nr. 31/2023

Stjórn Landverndar hefur kynnt sér ofangreind drög og telur þau mikilvægan grunn til að byggja áfram á þó stefnan sé mjög almenn.

Stjórn Landverndar telur mikilvægt að ríkið skapi góðar forsendur fyrir matvælaframleiðslu hér á landi til þess að bæta og efla bæði fæðu- og matvælaöryggi, draga úr þörf fyrir innflutningi á matvöru sem og til að styrkja byggð og sjálfbæra nýtingu auðlinda á landi og í hafi. Ríkið hefur ekki rækt hlutverk sitt sem eftirlitsaðili með því að landnýting sem það greiðir fyrir sé sjálfbær¹ eða að þjóðin fái það sem henni ber vegna nýtingar á sameiginlegum auðlindum.

Samdráttur í losun gróðurhúsalofttegunda

Stjórn Landverndar telur að eitt aðalmarkmið þegar kemur að sjálfbærri matvælaframleiðslu sé að draga úr kolefnisspori, ekki með kolefnisjöfnun heldur raunverulegum samdrætti í losun gróðurhúsalofttegunda. Samdráttur í losun á að vera í fyrsta sæti og ef það nægir ekki til þá er gripið til aðgerða til að binda kolefni. Hafa ber í huga að stærsta uppspretta gróðurhúsalofttegunda sem losaðar eru af mannavöldum á Íslandi er framræst votlendi. Í drögum að þingsályktun um matvælastefnu fer mun meira þúður í að ræða um kolefnishlutleysi og kolefnisjöfnun. Stjórn Landverndar leggur til að kaflarnir í stefnuskjalinu sem og í drögum að þingsályktun verði endurskrifaðir þannig að rík áhersla sé á samdrátt í losun frá matvælaframleiðslu. Rétt er að minna á að losun frá matvælaframleiðslu á Íslandi er yfir 40% af losun á beinni ábyrgð stjórnvalda² og því þarfnast það alvarlegrar skoðunar og umfjöllunar í matvælastefnu hvernig á að tryggja áframhaldandi matvælaframleiðslu án losunar. Það er hin raunverulega stóra áskorun og framtíð matvælaframleiðslunnar veltur á þessu atriði sé vel leyst af hendi.

¹ <https://eldri.landvernd.is/sidur/abending-um-gaedastyringu-saudfjarraektar>
<https://landvernd.is/umsogn-landverndar-um-radstofun-almannafjar-vid-gaedastyringu-i-saudfjarraekt-32-mal/>
http://www.lbhi.is/sites/lbhi.is/files/gogn/vidhengi/rit_lbhi_nr_118.pdf

² [Umhverfisstofnun | Gagnabirtir \(ust.is\)](#)

Liður d í framtíðarsýn þarf einnig að endurspeгла að kolefnishlutleysi hafi verið náð að meginhluta með því að draga úr losun en ekki með jöfnun.

Því telur stjórn Landverndar að þátt 1.4. þurfi á þessu stigi að vinna nánar sem og að setja fram raunveruleg tímasett og töluleg markmið um samdrátt í losun, ekki kolefnisjöfnun. Reynslan er ólygnust um það að yfirlýstur góður vilji atvinnulífsins að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda nægir ekki. Það er því nauðsynlegt að beita mengunarbótareglunni, þ.e. að leggja á losunargjald, til að tryggja raunverulegan árangur. Bæði Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn og OECD hafa hvatt íslensk stjórnvöld til að beita þessari reglu í meira mæli. Í Danmörku er verið að skoða tillögu að leggja 750 DKR gjald á losun hvers tonns af gróðurhúsalofttegundum í landbúnaði³.

Skilgreiningar á sjálfbærni

Nauðsynlegt er að samþykkja sem fyrst reglugerð um sjálfbæra landnýtingu og skýra vel hvað sjálfbær matvælaframleiðsla á sjó þýðir. Framtíðarsýn er lítils virði ef aðilar eru ekki sammála um merkingu orðsins.

Verndun vistkerfa

Að mati stjórnar Landverndar spilar verndun vistkerfa stórt hlutverk í drögum að matvælastefnu og hún fagnar því mjög. Landvernd leggur til að þáttur 1.2. fái á sig töluleg markmið, hið minnsta að vitnað verði til samþykktar samnings Sp um líffræðilega fjölbreytni um að 30% lands- og 30% hafsvæða verði vernduð fyrir 2030.

Matvælastefna þarf að fjalla um hvað er framleitt

Í gegnum styrkjakerfi í landbúnaði er megináhersla á framleiðslu dýraafurða og nauðsynlegt er að breyta því þannig að hlutur grænmetisframleiðslu aukist verulega og að vægi kjötframleiðslu minnki. Sú mikla áhersla sem lögð er að kjötframleiðslu er úr takti við bæði umhverfissjónarmið og mannelldissjónarmið. Athyglivert er að í skýrslu KPMG frá 2020⁴ kemur fram að kjötframleiðsla á Íslandi hefur næstum tvöfaldast (32, 5 tonn 2018 vs. 17,2 1996) hefur ræktun innlands grænmetis dregist saman um rúmlega þúsund tonn (er 2018 11.667 tonn). Á sama tíma hefur innflutningur á grænmeti þrefaldast. Þetta staðfestir að eftirspurn eftir grænmeti er fyrir hendi og nauðsynlegt að hagnýta þessa miklu eftirspurn fyrir innlenda framleiðendur. Innlend grænmetisframleiðsla skapar störf og verðmæti og stjórnvöld verða að hlúa að grænmetisframleiðslu ekki síður en kjötframleiðslu, og meira ef höfð eru í huga manneldis- og umhverfissjónarmið.

³ <https://klimaraadet.dk/da/nyhed/ny-analyse-fra-klimaraadet-landbruget-faar-brug-baade-strukturel-omstilling-og-flere>

⁴ KPMG, 2019. Íslenskur landbúnaður 2040 Sviðsmyndir um mögulega framtíð landbúnaðar á Íslandi. Reykjavík. 2019. https://www.stjornarradid.is/library/01--Frettatengt---myndir-og-skrar/ANR/Landbunadur/KPMG-Svi%C3%B0smyndir%20landb%C3%BAna%C3%B0ar%20til%202040_%C3%BAtg%C3%A1fa%20fyrir%20stafr%C3%A6na%20birtingu.pdf

Sömuleiðis ætti matvælastefnan að fjalla um hvaða veiðarfærum er beitt og stefnan ætti að taka skýra afstöðu gegn til dæmis botnvörpuveiðum árið 2040.

Stjórn Landverndar fagnar áherslu á hringrásarhagkerfið og minnir á að fullunnar vörur eru mun verðmætari. Hér telur Landvernd að bæta verði við undirmarkmiði sem fjallar um að farið sé að öllum reglum um meðhöndlun úrgangs en fram hefur komið að dýrahæ eru í dag urðuð í stórum stíl þrátt fyrir að það sé bannað⁵.

Stjórn Landverndar saknar þess að í stefnunni er ekki fjallað um hollustu matvæla og áhrif hennar á líf og heilsu. Það liggur fyrir að ekki er farið að leiðbeiningum landlæknis um hollt matarræði og full ástæða til að hafa það í huga við stefnumörkun um matvæli.

Lokaorð

Stjórn Landverndar telur að drög að þingsályktunartillögu um matvælastefnu til 2040 sé almennt góð en að það skorti á skýrara og ákveðnara orðalag þegar kemur að umhverfisáhrifum landbúnaðarins, sérstaklega í loftlagsmálum og landnýtingu en einnig um samspil matarræðis, velsældar og heilsu.

*Með vinsemd og virðingu,
f.h. stjórnar Landverndar*

Auður Önnu Magnúsdóttir, framkvæmdastjóri

⁵ [Urðun og úrgangsmál og búðahnupl fyrir sex milljarða | Kveikur \(ruv.is\)](#)